

Нагласи и капацитет на публичните власти в България за интегриране на Конвенциите от Рио в процесите на планиране на регионалното и местното развитие и устройството на територията
(резюме)

ноември, 2007
Автор: Петър Филев

България ще изгуби бъдещи възможности за социално и икономическо развитие, ако въпросите на околната среда не са интегрирани в процесите на планиране на регионалното и местното развитие и териториалното устройство. Съществува сериозна липса на интердисциплинарни познания и умения за такова интегриране в публичните институции, чиито функции и работа са свързани с тези процеси.

Това е са два от основните изводи според анализа на данните от целево проучване сред представители на МРРБ, МОСВ, областни управи, общини и общински сдружения за оценка на съществуващия капацитет и потенциалните нужди от обучение, свързано с интегрирането на **Конвенциите от Рио** (*Рамковата конвенция по изменението на климата, Конвенцията за биологичното разнообразие и Конвенцията за борба с опустяването*). Проучването беше проведено в периода 20 август – 20 септември, 2007 в рамките на Проект „Конвенциите от Рио”, чиято цел е изграждането на такъв капацитет.

Проучването обхваща представители от три нива на публичната администрация в горезброените институции и техни структури, чиито длъжности са свързани с разработване и изпълнение на планове и стратегии за регионално развитие, териториално планиране и опазване на околната среда. Разнообразието на групите от респонденти позволи да се направи „моментна снимка”, която отразява нагласите и съществуващия капацитет за интегриране на глобалните екологични проблеми в работата на тези институции както на политическо, така и на експертно равнище.

Усреднените данни за сегашното ниво на академично образование и професионален опит в областта на регионалното и местно развитие и опазването на околната среда показват добра основа за бъдеща работа по изграждане на капацитета за интегриране на въпросите на глобалните екологични проблеми в работата на тези институции. Все пак трябва да се работи внимателно с този извод, тъй като е направен на база на самооценка на интервюираните и в никакъв случай не може да отрази действителния обхват и дълбочина на посочените познания и умения. Като цяло, институционалният опит не е нито много „стар”, нито много „млад”. *Това може да предполага наличието на организационна енергия и сегашни знания и умения в тези институции, които, ако бъдат съчетани с политическа воля и*

активно лично поведение, биха могли да доведат до по-ефективна политика, по-добро вземане на решения и последващото им прилагане на практика в пресечните области на околната среда и регионалното/местното развитие. Данните сочат, че проучените институции могат да се считат за потенциално "израснали" за едно по-интензивно и технически по-комплексно обучение по интегриране на въпросите на глобалните екологични проблеми в регионалното и местното развитие и по-специално в териториалното устройство.

Работата, която е необходима в тази посока, се очертава в отговорите на няколко въпроса. От 58 респондента, 54 заявяват, че се нуждаят от информация за международни споразумения, свързани с опазването на околната среда, които България е ратифицирала. Нуждата от такава информация и нейното разясняване и практическо прилагане се потвърждава от отговорите на интервюираните за тяхната работа, свързана с Конвенциите от Рио и регионалното и местното развитие. Половината от тях (30) посочват, че никога не са работили по теми, свързани с тези конвенции, като преди това обаче са посочили, че работят в области като замърсяване на въздуха, превенция и контрол на замърсяването или са експерти по екологична оценка и ОВОС, ръководители от министерства и областни управи. Очевидният извод е, че тези публични служители не осъзнават връзката между тяхната ежедневна работа и тези "високопрофилни" международни документи. Те не виждат своята дейност като част от работа за решаване на въпросите на глобалните екологични проблеми. В някои случаи това беше директно споделено по време на личните интервюта.

И това е на фона, че от почти всички проучени се изисква участие в междусекторни дейности, т.е. за да бъдат ефективни в своята работа те имат нужда от познания в области, извън тази, в която работят. Необходимостта от интердисциплинарни познания е очевидна. Това се налага и от факта, че през последните пет години около една трета от всички респонденти не са участвали в никакви обучителни програми, фокусирани върху защита на околната среда, биоразнообразие, климатични промени и опустиняване, регионални развитие (териториални планиране) и или устойчиво развитие. Нещо повече, в групите на двете министерства и тази на областните управи отрицателните отговори са още повече – половината от тях не са участвали в такова обучение. Това обяснява защо почти всички респонденти са посочили необходимост от някакъв вид допълнително обучение и информация, свързани с тяхната работа, и е още един надежден индикатор за непосредствената необходимост от съвременно интердисциплинарно обучение по околна среда и регионално и местно развитие. От отговорите за участие на респондентите в подобни

интердисциплинарни програми в България или в чужбина през последните пет години, нещата изглеждат още по-зле – само 6 от 58 човека са участвали в такива обучения.

При сравнението на данните за участие в междусекторни дейности, заявената необходимост от познания във всички дискутирани области във връзка с различни служебни функции и желаното допълнително обучение се разкриват сериозни различия между заявените (съществуващи) и необходимите (изисквани) познания и умения за съответните длъжности. Този извод е валиден за всички групи респонденти в проучването. Резултатите от него показват спешната нужда и, за щастие, ясно заявеното желание за обучение в пресечната област на защита на околната среда, регионално/местно развитие, промяна в климата и биоразнообразие, както и сериозна необходимост за усвояване на допълнителни умения и осигуряване на информация във всички дискутирани области.

Ако дотук бяха „лошите“ новини, то има „добри“. Съществува мнение, че докато стабилността на държавите с развита демокрация зависи от устойчивостта на институциите, то в държави като нашата тя зависи от устойчивостта на отделни личности в тях. Пречупено през огледалото на направеното проучване, дори това разбиране за ситуацията на сегашния етап в нашите публични институции носи надежда, че предизвикателствата на ускореното икономическо развитие и новите условия за функциониране на държавата според изискванията на ЕС и тяхното транспониране в опазването на околната среда, могат да бъдат посрещнати с необходимото индивидуално разбиране на всеки служител.

Данните от проучването изразяват почти единодушното мнение (56 от 58) на всички интервюираните, че се налага изграждането на по-добра връзка между регионалното /местно развитие, териториалното устройство и околната среда.

Със същата убеденост, мнозинството (53 от 58) от тях вярва, че България ще изгуби бъдещи възможности за социално и икономическо развитие, ако въпросите на околната среда не са интегрирани в процесите на планиране на регионалното и местното развитие и териториалното.

Нещо повече, попитани за собственото им определение за устойчиво развитие голяма част от тях правилно смятат, че това е балансът между икономическо и социално развитие, който обединява опазването на околната среда и съхранява природните ресурси за бъдещите поколения. За тях този баланс е представлява взаимозависимост и хармонично единство на човек, място за живеене и природа, както и ефективно управление и планиране, съобразено с реалностите. Тук обаче не трябва да се пропуска факта, че някои от интервюираните

споделят как те и повечето хора (в техните институции) приемат устойчивото развитие за една пресилена идея и никога не правят връзка между своите служебни функции и цялата комплексност на въпросите, с които се занимават ежедневно. Тоест, те не могат или не се опитват да лично приемат съществуването на тези взаимовръзки и да ги прилагат в тяхната работа.

Все пак 2/3 от запитаните отговарят, че ако имат възможност биха се записали в интердисциплинарна академична програма за обучение, която се фокусира върху интегрирането на опазването на околната среда в регионалното развитие и териториалното планиране. Мнозинството от тях вярват, че ще има търсене на такава програма през следващите 5 до 10 години (49 от 60 респондента) и че институциите, които представляват, биха се заинтересували от такова обучение (47 от 60 респондента) и голяма част от тях са готови, ако бъдат обучени, да помагат на своите колеги в тази посока. Може да се приеме, че ако заявеното желание и готовност за обучение и работа по интегриране на въпросите на околната среда в регионалното и местното развитие се превърнат в действие в една доброжелателна институционална среда, тогава е много вероятно да се натрупа необходимата критична маса от институционално осъзнаване и разбиране на това интегриране и то да се превърне в практика. Индивидуалната готовност и лично осъзнаване на тези проблеми е изключително важен аспект на включването на тези въпроси в общото развитие на страната..

И макар че процесът на „вътрешно усвояване” на необходимостта да се действа в определена посока, т.е. активно професионално и експертно поведение, е дълъг и до голяма степен зависи от различни фактори сред които е самата институционална среда, всяка интервенция като планираното от Проект «Конвенциите на Рио» интердисциплинарно обучение би ускорило този процес. И още, ако такава инерция бъде набрана и поддържана, тя неминуемо ще стигне до точката на нейното институционализиране, заради вече съществуващата неотложна необходимост от интегрирано вземане на решения и управленчески подходи при осъществяването на национални стратегии и опреративни програми на всички нива на управление. А всеки включен в тези процеси както на ниво формулиране на политики, така и на ниво на тяхното практическо осъществяване, би трябвало да има и да може да владее сериозни познания и умения в широк кръг от социални, икономически и екологични измерения на развитието като цяло.